İZLENİMLER

Hiç olmazsa bu deprem bizlere ders olsun

HASAN UYSAL

Erzurum ve Kars çevresinde meydana gelen deprem bölgesinden, gazeteci olarak bir kez daha önemli gözlem ve dersler alarak döndük. Arzumuz hiç olmazsa ion depremden bu işin uzmanları ve yöneticilerin de bazı dersler almaı olması.

Depremde ölüm ve yaralanmaların en az yüzde 99'unun duvarları çamur harçla örülmek yapılan taş binalarda oturulmasının kaynaklandığı belirlenmiş durumda, eğer Türkiye'nin ekonomik gücü, insan onuruna hiç de yakışmayan evlerin tümünü bir çırpıda düzelmeye ve yenilemeye yetmiyorsa, o zaman Türkiye en azından deprem kuşağında bulunan ve aralıklarla bir bölgeyi haritadan silen deprem olayına anında, gecikmeden ve gerçekçi müdahalede bulunacak bir ilk yardım ve kurtarma örgütü kurmak zorunda.

Daha önceki deprem felakетlerinde olduğu gibi bu depremde de Ankara'dan gelen bir çok gazetecinin, ilk gün birçok köye kurtarma ekibinden önce girdiğini söylemek gerekir. Oysa deprem bölgesinden en çok 125 km. uzaklıkta Erzurum'da bulunan yetkililer Ankara'dan gelen gazetecilerden sonra köylere ulaşabildiler. Kurtarma için ise ancak birçok arazen yolda bozulması, araçların yola çıkması ekipierin gelmesinden bir hafta sonra bile önemli olduğu zamanda bile, bürokratik işlemlerin tamamlanmasının beklenmesi yardım süresini uzattı. Hatta ilk gün deprem merkezinin Sone Narman olarak duyulması kurtarma ekiplerinin ve yardımların bu bölgeye yığılması sadece bir örnek. Deprem en çok hasar yaptığı bölge bile 2. gün doğru olarak saptandı.

Oysa ilk gün ellerinde kurtarma araçları, gerekli teçhizatı olan yeterli ve nitelikli bir kurtarma ekibi, olay yerine yetişse, can kaybı geniş yayı yarıya azaltabilecekti. Felaketin boyutları biraz olsun küçülecek acılar biraz daha azalacaktı. Ne yazık ki bu depremde de bu olmadı. Deprem 5. hatta 6. gününde bile enkaz altından çıkarılamayan binlerce hayvanın ortalığa sinen ağır kokusu, etrafa saçılmış mikroplar, sağ kalanların yaşamını birinci derece tehdit eden bir olaydı.

Deprenin ikinci günü İsviçre'den gelen özel bir kurtarma ekibi yanında 18 eğitilmiş köpek getirdi. Erzurum'da havalimanından inner inmez köylere dağılan bu ekibin çalışması, iki gündür köylerde çalışan binlerce insanın ve makinenin çalışmasını gölgede bıraktı. Serbest bırakılan köpekler enkaz yığınının üzerinde bir parça dolaştıktan sonra, aniden bir yeri ön ayakları ile eşelemeye başlıyor. Anında gelen ekip üç beş taşı kaldırdıktan sonra eşilen yerden insanları çıkarıyordu. Oysa birim kurtarma ekibinin olanakları ile bu insanı kurtarmak için, onlarca ton taşı tek tek taşımanısı gerekmekteydi. Greyderlerle yapılacak böyle bir işlem ise enkaz altındaki insan veya hayvanın ancak parça parça ölmüş biçimde çıkmasına neden olusyorda. Bu tür olaylar bu depremde görülüdü.

Türkiye'de eğitilmiş köpeklerle görev yapacak bir tümün kurulmamuş olması, düşündürücü değil mi?

AFET EVLERİ

Bu depremin ardından dersçıartılacak bir konu da depremzedeler için yapılacak afet evleri konusudur. Doğuda daha önce felakетzedeler için afet evleri yapılmıştır.Fakat bu evler köylünün gereksinmelerini karşılamamaktadır.

Köylünün evinin yanında ahır olmalıdır. Samanlarını koyacak yer olmalıdır. Bir bahçesi ya da avlusu mutlak olmalıdır. Yaşantısında önemli bir yer tutan ve onun gelmelerinin bir parçası olan misafirperverliğinin gereği ayrı bir misafir yatak odası gerekmektedir. Milyonlar hatta milyarlar harcanan afet evleri bunlardan kopuk inşa edilmektedir, köylü bir süre sonra buraları terk etmekte, yaşılan yarısını işe yaramamaktadır. 50-60 metre karelik afet evlerinin ne halde olduğunu yetkililer gidip görmelidirler Bugün bu evlerin yarısı terk edilmiş, yarısını ise köylü camları taşla örterek ahır yapmıştır.

Kısaca özetlersek, aracı, teçhizatı, her türlü olanağı ve kökpeleri ile güçlü örgüt şartır. Hele ki yardım organizasyonu... Sabah 5 ton sigara dağıtıldığı bildirilen köyde tek paket sigara görememeniz nassl unutular.

YARDIMLAR SÜRÜYOR

Deprem felakетine uğrayanlar için yırtıcı ve yurtdışından yapılan yardımlar ise artarak sürüyor. 9. Kolordu Komutanlığı bünyesinde oluşturulan Yardım Dağıtım Komitesi'nin Erzurum'a ulaşan yardımları afetten zarar gören yurttaşlara dağıtmaya devam ettiği bildirildi. Yardım dağıtım çalışmalarının amaca ulaşabilmesi için felakетzedelere durumlarını belirleyen bir kimlik verilmesi de kararlaştırıldı.

"KIŞLIK YARDIM YAPIN"

Doğal Afet Koordinasyon Kurulu da dün sabah Ankara'da toplandı. Toplantıdan sonra yapılan açıklamada, felakетzedelere yapılan yardımların şikrantla karşılandığı belirtilerek, **"Bölgede hüküm süren ağır kış şartları yüzünden, yapılacak yardımların kulan kışlık giyecek eşyası, battaniye, yatak, yastık, karyola, çarşaf gibi yatak malzemesi ile tercihan kozineli sobalar ve mutfak malzemesi olması, yöre halkı için daha yararlı olacaktır"** denli.

İSİMLER BELİRLENİYOR

Deprende yaşamını yitiren 1.330 yurttaştan 211'inin isimleri açıklandı. Erzurum'un Narman ve Pasinler ile Kars'ın Sarıkamış ilçelerine bağlı 15 köyde cesleri ailelerinin belirlenmesi, kimlik saptama çalışmalarının sürdürüldüğü bildirildi.

YARDIMA GİDERKEN ÖLDÜ

Giresun'da deprem bölgesine yardıma giden Orman İşletmesi'ne ait greyderin Dereli ilçesi yakınlarında Aksu deresine yuvarlanması sonucu bir kişi öldü. Henüz belirlenemeyen bir nedenle uçurumsu yuvarlanan greyderin sürücüsü **Kasım Can**, kaza yerinde yaşamını yitirdi.

DEPREM BÖLGESİNDE SEÇİM

Deprem bölgesindeki felakетzedeler yazılı bulundukları yerleşim alanlarında oylarını kullanabilecekler.

Bunun dışındaki yerleşim merkezlerinde geçici iskân tahtulan felakетzedeler oylarını kullanamayacaklar. Saat 08.00'da yazılı bulundukları yerleşim bölgesinde çadır veya herhangi bir yere konulacak sandıklarda oylarını kullanacak olan felakетzedeler geçici iskân için getirildikleri Horasan'dan köylerine gidecek oy atabilecekler.

ÖNLEM ALIYOR

Merkez ustı Horasan olan ve tüm Doğu Anadolu'yu sallayan depremden sonra ban illerde dayanıklı konut için önlemler alınıyor. Elazığ'da daş köylerinin yer değiştirme çalışmalarına başlanıldığı, yığınsı binaların yapımına izin verilmediği bildirildi.

İşte deprem *Deprem dedikleri bu işte... Birkaç saniyelik sallanma, evlerin yıkılması, canların alınması deprem değil. Asıl deprem, felaket sonrasında... Evsiz-barksız binlerce aile, öksüz-yetim binlerce çocuk. Sunay Kars, anasını babasını yitirmemiş ama 2 kardeşi, halasının 2 çocuğu ve 3 sınıf arkadaşı toprağın altında kalmış. Sunay Kars birlikte oyun oynadığı 7 kişiyi yitirmiş... Aynı odada yattığı iki kardeşinin ölümünü görmüş. Başı sedirin altında kaldığı için nefes alabilmiş ve enkaz kaldırılınca da kurtulmuş... Sunay şimdi tek başına oyun oynuyor; kardeşlerinin, arkadaşlarının mezarları arasında koşturuyor. Kimi çocuklar mezarlıktan korkar... O geceleri mezarlıktan değil, çadırın yanına kadar yoklara kurtlardan korkuyor.. Bir de Dönertaş köyünden çoban Ekmani Çötüm'ün 5 yaşındaki oğlu Arif, yaralı yattığı hastaneden korkuyordur. İhtiyar çoban, "Olaki oğlumu sahipsiz sanmasınlar 5 kuruş param yok ki gidip oğlumu görem" demişti...*

Deprem bitti, yaşam sürüyor

Fotoğraflar: RIZA EZER

Bacalar başka tütüyor *Erzurum'un kışı kılınç gibidir... Daş köylerine kar inöi inecek... Daş köylerin yerle bir... Amerika'dan kutup çadırı gelmiş diyorlar. Tam daş köylerine göre. Ama daş köylerindekiler hep Kızılay'in çadırlarında... Hani şu yazları deniz kıyısına çadırlarında kamp kurulan cinsinden. Tezek yakılan sobaların boruları çadırın kapısından çıkıyor. Bacalar yine tütüyor... Ama çadır sınmıyor... Bez çadırın içinde, toprağın üstünde yanıyorlar... Fakat, "Buna da şükür" diyorlar, "Ya toprağın altında olsaydık."*

Kadının işi bitmez *Kadınlar, toprağı tırnakları ile kazdılar.Kimisi, balasını toprağın altından kurtarmadı, kimisi çıkıp ıdı... Erini, evladını yitirenler ağıt yakın, bağrınına taş basıp, çay haşladılar. Kadınlar, sobe kurdular, tezek yaktılar, çay haşladılar. Kadınlar, bebelerinin karnını doyurdular, altını açtılar. Kadınlar, su taşıdılar ve çamaşır yıkadılar. Deprem olmuş bitmiş, kadının işi bitmez...*

Haydin gidirek *Yerle bir olan 44 köyün 30 binden fazla nüfusu vardı. Bunun 1.330'u öldü. Geride kalanlar "Felakетzede" oldu... Deprem günü herkes kendisini kurtarmaya çalışıyordu. Kimse kimsenin yardımına koşamıyordu. Oysa şimdi elbirliği ile taşınıyorlar. Gidiyorlar, köylerini barınıyorlar. Gidenler parası olanlar. Bir de komşu köye bile gideck durumu olmayanlar... Ama herkes, devletten güveniyor. "Köşumcu yeniden yapacaklar" diyor. Şimdi, "Haydin gidirek" diyorlar, bakalım ne zaman, "Haydin dönirek" diyecekler...*

"Öldürmeyen Allah"

7 gün enkaz altında kaldıktan sonra inanılmaz bir şekilde kurtulan Biyami Koç, hastanede annesini görünce ona sarıldı ve "meme" diye ağladı. Annesi Fatma Koç, 3 kilo kaybetmesine rağmen sağlıklı görülen çocuğuna sevinçle sarılarak "Öldürmeyen Allah öldürmez." dedi. (Fotoğraf: MEHMET GÜLTEKİN)

Çadırda yemek *Depremden sonra köylerdi bir gün, kimileri iki gün enkaz kaldırmaktan fırsat bulup yemek yiyemedi. Bebeler, çocukları kura ekmekle doyurdular. Sonra bişyükler de acıktıkların anladılar... Çay haşlayıp sabahları dağıtılan ekmekleri bandılar... Sonra, enkaz altından yiyecek arıadılar. Bulgur, un, fasulye, nohut torbaları parçalanmış, çamura bulanmuşta. Ama 4 kişiye köyünden Zeki Taşçı, enkaz kaldırırken erzak sandığını buldu... Sandıktan çıkan iki paket makarnayı kurtsuna verdi. Sade sade makarnayı haşladılar. Çadırın içinde yer sofrasını kurdular. Komşuları da çağırdılar. Ve felakетin beşinci gününde çalakeçik makarna yediler...*

DOĞUM

Seyhan ve Yakşın Çulha kızları

İLKE'nin

doğumunu müjdeleriyle

Cerrahpaşa 3.11.1983